

OPONENTSKÝ POSUDOK DIZERTAČNEJ PRÁCE

Ondřej POKORNÝ

Georgius Josephus Camel a jeho dílo: jezuitská bohemika etnobotanické povahy

v oblasti JV Asie v 17. a 18. století

Ústav etnológie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Prahe, 2012

Ako autor deklaruje v Úvode, predkladaná dizertačná práca je výsledkom jeho dlhodobého záujmu o problematiku jezuitských misií v zámorí, v rámci ktorého sa venuje predovšetkým jezuitom pochádzajúcim z českej provincie, ktorí v portugalských ale najmä španielskych kolóniách zanechali na misionárskom poli výraznú stopu. Táto problematika bola v českej histórii, resp. etnológii spracovaná už viackrát, preto si Pokorný musel stanoviť svoju tému tak, aby neopakoval to, čo už bolo napísané inými. Oceňujem preto jeho zameranie na konkrétnu postavu G. J. Camela, keďže tento patril medzi tých, ktorí sa nevenovali len misijnej činnosti medzi domorodcami, ale zhromažďovali (a spisovali) údaje ako etnografického tak aj prírodovedného charakteru o územiach, ktorými sa pohybovali, a ich obyvateľoch, medzi ktorými žili a pracovali. Diela viacerých českých jezuitov tak predstavujú hodnotný pramenný materiál pre štúdium domorodých kultúr v španielskych a portugalských kolóniách a niektorých z nich môžeme zaradiť k takým osobnostiam, akými sú františkán Bernardino de Sahagún či dominikán Diego Durán, ktorých kroniky sú fundamentálne pre poznanie nahuaskej (aztéckej) civilizácie v centrálnom Mexiku. Oblasť Mexika bola v španielskom koloniálnom systéme súčasťou miestokráľovstva Nové Španielsko, ktoré zahŕňalo aj Filipíny a Mariany – dva dôležité oporné body španielskeho kráľovstva v Tichomorí. Napriek tomu, že väčšina českých jezuitov bola určená pre americké (najmä mexické) misie, viacerí z nich pôsobili aj na týchto súostroviach. Patril medzi nich aj G. J. Camel, ktorý na prelome 17. a 18. storočia pôsobil ako lekárnik v Manile a ktorý patril medzi najvýznamnejších botanikov predlinnéovského obdobia, čo dokladajú jeho herbáre, kresby i korešpondencia s poprednými prírodovedcami svojej doby. Pokorný tak asi ako prvý v českom prostredí nesústredil svoj záujem na českých jezuitov v Amerike, ale v juhovýchodnej Ázii, čo vyzdvihujem, pretože to podporuje originalitu celej práce a zároveň zaplňa biele miesto na mape českého odborného záujmu o jezuitské misie, čo autor deklaruje v cieľoch práce. Rovnako oceňujem aj autorovo úsilie pri výskume archívov, v ktorých je

Camelova pozostalost' uložená, i obsiahlu prílohu v podobe Camelovho botanického materiálu, ktorá tvorí väčšinu práce.

Na druhej strane má predkladaná dizertácie z môjho pohľadu viacero nedostatkov, ktoré bude musieť doktorand v záujme jej úspešnej obhajoby vysvetliť. Je zrejmé, že pôvodne mal s tematikou iné úmysly, ktoré mu nie celkom vyšli, a preto musel tak povediac experimentovať. Nechcem spochybňovať jeho text a pravdivosť údajov v ňom uvedených, avšak nie všetky časti textu priamo súvisia s témou a na druhej strane mnou očakávané (pod)kapitoly sa v texte nenachádzajú, resp. sú v ňom prítomné v nedostatočnej miere. Nevidím dôvod, prečo sa bolo treba natoľko venovať vzniku a histórii jezuitskej rehole (mimochodom, uviesť protijezuitské nálady v spoločnosti ako dôvod zrušenia rehole nepostačuje), oveľa prínosnejšie by bolo, keby sa doktorand viac sústredil na misijné pôsobenie jezuitov ako vo všeobecnosti tak konkrétne na príklade juhovýchodnej Ázie a ešte lepšie na príklade Filipín, keďže tieto sa priamo týkajú života a diela G. J. Camela. Venovať tejto problematike len niečo vyše 4 strán je málo. Podobný je aj prípad samotného G. J. Camela. Autor síce v celej práci zdôrazňuje jeho význam a prínos, avšak zriedka (ak vôbec) konkretizuje na základe čoho, pretože konštatovanie, že Camel bol významným botanikom nestačí, je treba to doložiť na konkrétnych príkladoch. V tejto súvislosti sa musím opýtať aj na konkrétny doktorandov prínos v súvislosti s osobou G. J. Camela. Ako uvádza na s. 57, o Camelovi boli napísané dve rozsiahle monografie, avšak pokiaľ je jeho kapitola venovaná samotnému Camelovi iba 20-stranová, v čom obohacuje naše poznanie o tejto osobnosti? Uznávam prínos v podobe obrazovej prílohy, ktorá dokladá vedeckú prácu G. J. Camela na poli botaniky, kde je však napr. súvislosť s etnológiou, keďže by malo ísť o etnobotaniku? Tú tam akosi nenachádzam. Práca je tiež oveľa viac historická ako etnologická, čo nemusí byť nutne na škodu veci, keby bola etnológia prítomná v daných historických kontextoch. Navyše, nepomer textovej časti a obrazovej prílohy v neprospech textu je minimálne neštandardný. Na čo by som taktiež chcel upozorniť, je z môjho pohľadu nejasné až nesprávne používanie termínu juhovýchodná Ázia, čo považujem za závažný nedostatok, keďže tento areál je pre prácu kľúčový, čo vyplýva už z jej názvu. Doktorand sa v práci venuje Filipínam (a sčasti Marianam, resp. Indonézii), tieto však predstavujú iba malú časť juhovýchodnej Ázie, pričom z textu vyplýva, ako keby juhovýchodná Ázia a Filipíny boli synonymá. Zadefinovať tento región a určiť jeho hranice by teda bolo nanajvýš potrebné, nevraviac o tom, že hovoriť o prítomnosti českých jezuitov v juhovýchodnej Ázii je minimálne scestné, keďže podľa doktorandovho textu pôsobili iba na Filipínach a Marianach.

Po obsahovej stránke sa v texte dizertačnej práce nachádzajú aj niektoré faktické chyby, prípadne protirečenia, ktorým sa doktorand mohol a mal vyhnúť. Pre ilustráciu uvediem iba nasledovné:

- Vasco da Gama nedoplával pri svojej prvej ceste do Indie do Kalkaty (s. 12), ale do Kalikutu
- Dominikánska republika nebola pomenovaná podľa dominikánov (s. 15, pozn. 31), ale podľa mesta a prístavu Santo Domingo (pomenovaného podľa sv. Dominika, ale nie podľa rehole), ktorý Španieli na ostrove Hispaniola založili
- Ferdinand II. určite nebol chorváckym kráľom (s. 23, pozn. 79). Chorvátsko bolo súčasťou uhorského kráľovstva a Ferdinand II. mohol byť maximálne chorváckym bánom, ale nie kráľom.
- všetci členovia jezuitskej rehole skladali 4. sľub o oddanosti pápežovi, alebo len tí z najvyššej zo štyroch úrovní rehole (profesovia)? V texte je to uvedené raz tak raz onak (s. 17, ale i inde)

Po formálnej stránke musím ešte upozorniť na poznámky pod čiarou, ktoré sú častokrát skratkovité a nemajú podobu súvislej vety (chýba im napr. prísudok). Okrem toho sa mnohé často zbytočne opakujú (napr. pozn. 253 na s. 57 a 267 na s. 60), niekedy dokonca s faktografickými odchýlkami (pozn. 24 na s. 13 a 154 na s. 37 – ide o údaj miesta smrti Samuela Fritza). Sú to drobnosti, ale z celkového pohľadu znižujú úroveň celej práce, podobne ako aj závery jednotlivých (pod)kapitol, resp. odsekov, odkazujúce na konkrétnu literatúru. Pôsobia skokovito a nekonzistentne, akoby s hlavným textom nesúviseli.

Vymenovanie uvedených nedostatkov nemá za cieľ dehonestovať doktorandovo úsilie, bolo však nutné na ne upozorniť a Ondřejovi Pokornému navrhujem udeliť titul **philosophiae doctor (PhD.)** až po ich vysvetlení a úspešnej obhajobe.

V Červenom Kameni, 29. augusta 2012

PhI

Katedr

štúdií, FF UCM v Trnave

